

rocznik naukowy

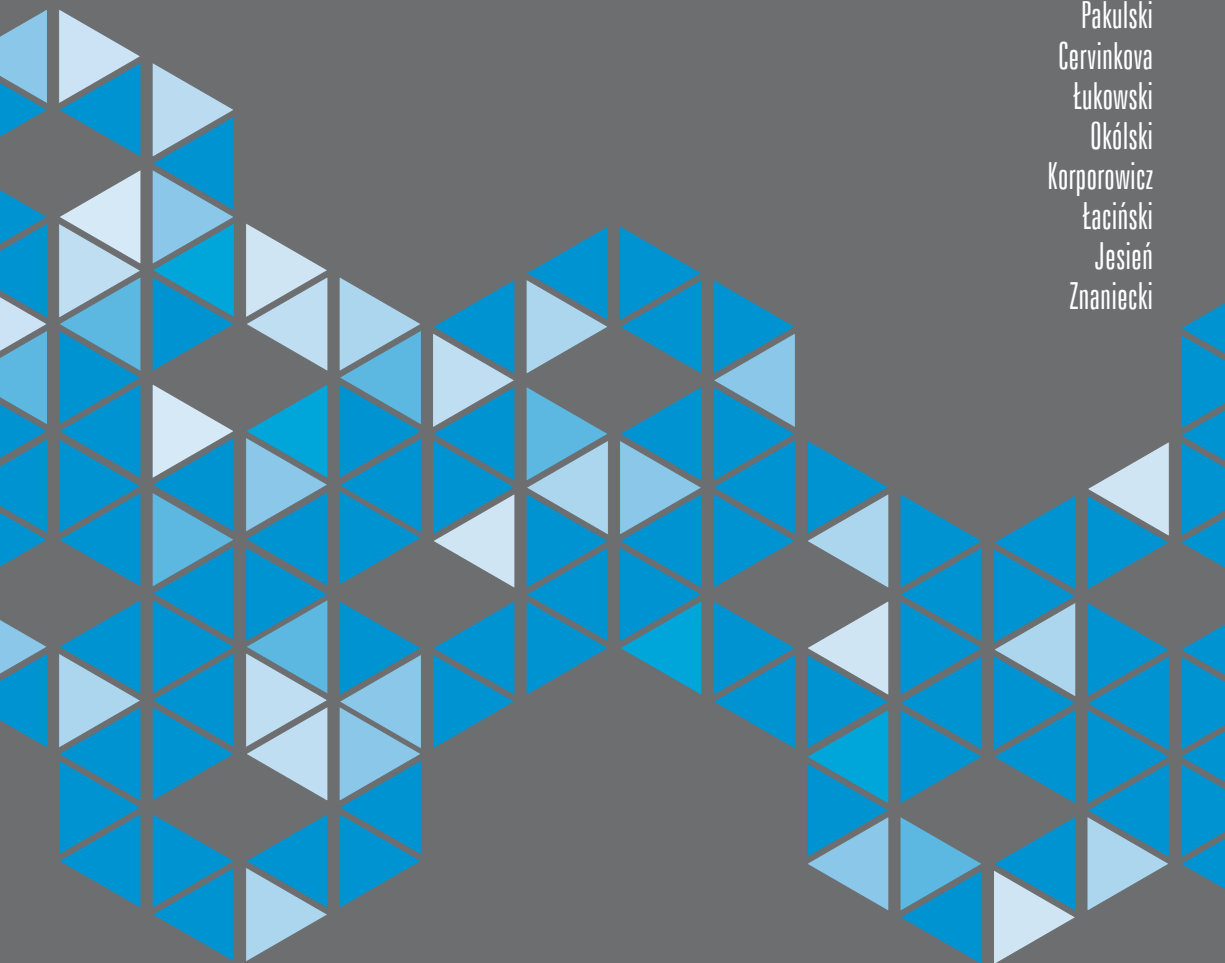
2014 (5)

Zoon Politikon

ISSN 2082-7806

Demokracja — zmiana społeczna — przestrzeń publiczna
Dylematy nowoczesnych społeczeństw
Wychowanie dla demokracji

Hałas
Pakulski
Cervinkova
Łukowski
Okólski
Korporowicz
Łaciński
Jesień
Znaniński

rocznik naukowy

Zoon Politikon

Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych

Warszawa 2014

Collegium Civitas
STUDIA SPOŁECZNE I POLITYCZNE

Centrum Badań Społeczności
i Polityk Lokalnych

Centrum Wspierania
Aktywności Lokalnej

cal.

Fundacja
FUNDUSZ WSPÓŁPRACY

Rada Naukowa i Redakcyjna:

Edmund Wnuk-Lipiński – Collegium Civitas
Ewa Nalewajko – Instytut Studiów Politycznych PAN
Wojciech Łukowski – Uniwersytet Warszawski
Maria Mendel – Uniwersytet Gdański
Andrzej Zybała – Collegium Civitas
Bohdan Skrzypczak – Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL
Katarzyna Iwińska – Collegium Civitas

Redakcja:

Rafał Krenz (sekretarz redakcji) – Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL
Wojciech Łukowski – Uniwersytet Warszawski
Barbara Markowska – Collegium Civitas
Stanisław Mocek (redaktor naczelny) – Collegium Civitas
Marta Sałkowska – Collegium Civitas
Anna Siwek – Instytut Studiów Politycznych PAN
Szymon Wróbel – Instytut Filozofii i Socjologii PAN

Adres redakcji: zoonpolitikon@collegium.edu.pl

Redaktor prowadzący numeru: prof. Stanisław Mocek, Collegium Civitas

Recenzja: dr hab. Ewa Bogacz-Wojtanowska, Uniwersytet Jagielloński

Redakcja językowa i korekta: Joanna Czarkowska, Małgorzata Izdebska-Młot, Katarzyna Lidia Bazga

Wydawca: Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL

Realizacja: Joanna Szeligowska, Fundacja „Fundusz Współpracy”

Projekt graficzny: Pracownia C&C

Skład i łamanie: Studio Graficzne Piotr Kurasiak

Druk: Drukarnia Pasaż, Kraków

Nakład: 500 egz.

Przekazując teksty do redakcji, autorzy przenoszą na wydawcę prawo do publikacji.
Redakcja zastrzega sobie prawo skracania i adiustowania nadesłanych tekstów.

Publikacja RECENZOWANA

Publikacja BEZPŁATNA, dostępna w wersji elektronicznej na www.decydujmyrazem.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Spis treści

WPROWADZENIE.....7

STANISŁAW MOCEK, Demokracja: jaka i dla kogo?

CZĘŚĆ I: DEMOKRACJA — ZMIANA SPOŁĘCZNA — PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

JAN PAKULSKI, Problemy ze współczesną demokracją.....	15
HANA CERVINKOVA, Przestrzenie publiczne i edukacja ku demokracji uczestniczącej.....	25
BARBARA MARKOWSKA, Zmiana bez postępu, czyli (bez) kres tego, co społeczne: Latour-Tarde.....	35
EWA KOZŁOWSKA, WOJCIECH ŁUKOWSKI, Jak badać zmianę społeczną w małych miastach. Próba sformułowania założeń badawczych.....	45

CZĘŚĆ II: DYLEMATY NOWOCZESNYCH SPOŁECZEŃSTW

MAREK OKÓLSKI, Demograficzna starość przeznaczeniem nowoczesnego społeczeństwa.....	59
LESZEK KORPOROWICZ, O potrzebie ewaluacji międzykulturowej.....	73
PIOTR ŁACIŃSKI, Demokracja partycypacyjna jako narzędzie zmiany społecznej i politycznej w Ameryce Łacińskiej.....	85
ARKADIUSZ TOMASZEWSKI, <i>Dżamahirijja</i> : konflikt pomiędzy projektem a rzeczywistością.....	99
LESZEK JESIENI, Zarządzanie polityką energetyczną w Unii Europejskiej – wyzwanie instytucjonalizmu.....	111

CZĘŚĆ III: PRZEKŁAD

ELŻBIETA HAŁAS, Wychowanie i kultura demokratyczna. Zarys poglądów Floriana Znanieckiego.....	123
FLORIAN ZNANIECKI, Wychowanie dla demokracji. Przekład: AGNIESZKA HAŁAS.....	131

CONTENTS

INTRODUCTION.....	7
STANISŁAW MOCEK, Democracy: what and for whom?	

PART I: DEMOCRACY — SOCIAL CHANGE — PUBLIC SPACE

JAN PAKULSKI, Problems with Modern Democracy.....	15
HANA CERVINKOVA, Towards Public Spaces for Participatory Democratic Education.....	25
BARBARA MARKOWSKA, Change without Progress or the Unfinished End of the Social: Latour-Tarde.....	35
EWA KOZŁOWSKA, WOJCIECH ŁUKOWSKI, How to Study Social Change in Small Towns? An Attempt to Formulate the Research Assumptions.....	45

PART II: DILEMMAS OF MODERN SOCIETES

MAREK OKÓLSKI, The Demographic Aging: Destiny of Modern Society.....	59
LESZEK KORPOROWICZ, The Need for Intercultural Evaluation.....	73
PIOTR ŁACIŃSKI, Participatory Democracy as a Tool for Social and Political Change in Latin America.....	85
ARKADIUSZ TOMASZEWSKI, <i>Dżamahirijja</i> : Conflict between the Project and the Reality.....	99
LESZEK JESIEŃ, The European Union Energy Governance – the Challenge of Institutionalism.....	111

CZĘŚĆ III: TRANSLATION

ELŻBIETA HAŁAS, Education and Democratic Culture. The Outline Znaniecki's Views.....	123
FLORIAN ZNANIECKI, Education for Democracy. Translator: AGNIESZKA HAŁAS.....	131

PROBLEMY ZE WSPÓŁCZESNĄ DEMOKRACJĄ

Jan Pakulski

Zarówno w politycznych debatach, jak i w społecznej świadomości – szczególnie w krajach wysoko rozwiniętych i wśród wykształconej części społeczeństwa – funkcjonują trzy modele demokracji¹: deliberacyjno-uczestniczący (U), przedstawicielski (P) oraz przedstawicielsko-elitarny (E). Ten ostatni, model „demokracji elit”, przedstawiany jest w dwóch wersjach: partyjnej i przywódczej (Tabela 1)². Najpopularniejsze i najbardziej zakorzenione w świadomości społecznej są pierwsze dwa modele (U i P), można wręcz powiedzieć, że dominują one zarówno wśród naukowców, jak i obywateli, jako ideologiczno-normatywne wzory. W tej roli kształtują społeczną wyobraźnię, literaturę przedmiotu oraz medialny i popularny dyskurs. Demokracja postrzegana jest jako wartość-ideał i kojarzona, w języku potocznym, przede wszystkim z tymi właśnie modelami. Ten status wzorców-modeli wynika zarówno z popularności, ideologicznej atrakcyjności, jak i zgodności z rozpowszechnionymi preferencjami i (często utopijnymi) ideałami. Prowadzi to do rozbieżności pomiędzy świadomością społeczną i rzeczywistością, do nierealistycznych oczekiwań dotyczących zachowania władz i obywateli oraz do fałszywych diagnoz

---

¹ Tego typu modeli często wyróżnia się dużo więcej, np. David Held (2006) przedstawia około tuzina modeli demokracji, ale też podkreśla, że tylko niektóre zyskują popularność.

² Głównymi współczesnymi popularyzatorami modelu deliberacyjno-uczestniczącego są Bessette (1994) i Dryzek (2000); neoklasyczny model przedstawicielski znany jest w wersji Dahla (1956, 1989) oraz Downs'a (1957); model demokracji elit sformułował Schumpeter (1943), a jego współczesną wersję przywódczą spopularyzowali Sartori (1987), Körösiényi (2005) oraz Pakulski i Körösiényi (2012).

dotyczących stanu demokracji. Dyskusję o tych problemach zacząć należy od krótkiej prezentacji trzech modeli, szczególnie, najmniej znanego, modelu demokracji elit.

Model demokracji elit i jego rywale

W przeciwieństwie do innych modeli, model demokracji przedstawicielsko-elitarnej (E) jest raczej realistyczny niż idealistyczny i raczej opisowy niż normatywny. Traktuje demokrację jak typ reżymu politycznego, w którym rządzeni aprobują (za pomocą mandatu-autoryzacji) rządzących i jako metodę formowania rządu poprzez otwartą konkurencję wyborczą. Jest wynikiem trzeźwej analizy i refleksji, których intelektualnym patronem był Machiavelli, a głównymi teoretykami dwudziestowieczni „sceptyczni liberałowie”, szczególnie Max Weber i Joseph Schumpeter. Ich współczesnymi kontynuatorami są m.in. Giovanni Sartori, John Higley, Heinrich Best i András Körösényi.

Tabela 1. Trzy modele demokracji – porównanie

	Model demokracji deliberatywno-uczestniczącej (U)	Model neoklasyczny demokracji pluralistyczno-przedstawicielskiej (P)	Model demokracji przedstawicielsko-elitarnej (E)
Kierunek władzy	Poziomy oddolny	Pionowy oddolny	Pionowy odgórny (przez przywództwo)
Rola wyborów i charakter głosowania	Wybory drugorzędne (mało ważne). Głosowanie niezależne od kolektywnej deliberacji i konsultacji	Wybory ważne. Głosowanie zgodne z interesami (imputowanymi przez partie i kandydatów)	Wybory bardzo ważne – aktywne i konkurencyjne zdobywanie mandatu. Głosowanie na podstawie zaufania
Główne cechy demokracji	Uczestnictwo w swobodnej deliberacji. Decyzje podejmowane w wyniku konsensusu	Identyfikacja i agregacja różnorodnych preferencji/interesów wyborców w formie wiążących decyzji	Selekcja i legitymacja rządzących. Autoryzacja przywódców-reprezentantów do sprawowania władzy
Stosunek rządzący – rządzeni	Brak przywódców (kierownictwo mające charakter technicznego zarządzania i administrowania)	Funkcjonalne, wiążące przywództwo i ograniczony mandat (przywódcy = deputowani-delegaci, wykonawcy woli wyborców)	Autonomiczni (w wysokim stopniu niezależni), aktywni reprezentanci z szerokim mandatem (przywódcy = przedsiębiorcy polityczni wybierający kierunki działań politycznych)
Charakter reprezentacji	Partycypacja (uczestnictwo) raczej niż reprezentacja Deliberacja połączona z konsultacją	Reprezentacja grup i zorganizowanych interesów (zgodna z teorią adaptacji)	Reprezentanci odpowiedzialni przed wyborcami i rozliczani przez wyborców w kolejnych kampaniach (= reprezentacja polityczna)
Znaczenie pojęcia dobra publicznego	Zgodne decyzje zbiorowe (konsensus)	Zagregowane optimum (wektor interesów)	Zależny od sytuacji stan <i>post factum</i> . Wynik działań przywódczych

Źródło: Pakulski i Körösényi (2012:100)

Model demokracji elit zakłada, że w rozwiniętych społeczeństwach, tzn. społeczeństwach masowych, kompleksowych, zorganizowanych, władza państwowa sprawowana jest odgórnie, a demokracja, rozumiana jako system rządów autoryzowanych wyborczym mandatem i odpowiedzialnych przed społeczeństwem-suwerenem, może się realizować jedynie w sposób pośredni i przedstawicielski. Nie wyklucza to demokracji bezpośredniej czy uczestniczącej, lecz takie formy sprawowania władzy mogą funkcjonować jedynie w małych i homogenicznych społecznościach typu kluby, korporacje, związki zawodowe czy samorządy lokalne³. Nowoczesna machina państwowo-polityczna wymaga natomiast systemu reprezentacji pośredniej i wyspecjalizowanej – a więc elit rządzących – i to zarówno ze względu na skalę reprezentacji, na kompetencje, jakich wymaga rządy w dobie organizacji i specjalizacji, a także ze względu na wymagania, jakie stawia współczesna polityka i administracja państwa. Model elitarny nie wyklucza publicznej deliberacji jako elementu kształtowania polityki państwowej, ale zakłada, że najskuteczniejszą formą racjonalnej publicznej deliberacji są debaty parlamentarne.

W swej oryginalnej formie, model demokracji elit był także generalizacją historycznych doświadczeń. Współczesna działająca (ulubione wyrażenie Webera) demokracja państwowa zrodziła się w zachodniej Europie w momencie rozrastania się państw narodowych, rozpowszechniania parlamentów, mnożenia pozycji wybieralnych, ekspansji praw wyborczych oraz tworzenia partii i ruchów organizujących masowe elektoraty. Wynikiem tej ewolucji jest współczesna demokracja w formie przedstawicielsko-elitarnej, powszechnie uznawana za sukces. Wszystkie próby budowania demokracji bezpośredniej i partycypacyjnej na skalę państwową skończyły się fiaskiem (pamiętajmy, że nawet wysoce plebiscytarna Szwajcaria uzupełnia system kantonalnych referendów sprawnie działającym parlamentem). Wizje „republik samorządowych”, „rad robotniczo-chłopskich”, „narodowych korporacji”, itp. okazywały się iluzorycznymi utopiami, propagandowymi sloganami i katastrofalnymi eksperymentami, zwykle wiodącymi do autokracji i maskującymi dyktaturę.

Nie znaczy to, że model przedstawicielsko-elitarny jest jedyną skuteczną i realistyczną opcją, że jest stosowalny we wszystkich warunkach, sprawdza się wszędzie i że – co chyba najważniejsze – spełnia oczekiwania i aspiracje obywateli. Dopiero od niedawna (od 1990 roku) większość reżymów politycznych przyjęła elitarno-demokratyczną formę. Ten triumf zbiega się także z niepokojącym

---

³ Np. M. Weber, *Economy and Society*, rozdz. 10.

poczuciem „deficytu, niedostatku i niewydolności demokracji” wśród najbardziej wykształconych obywateli, ale to głównie ze względu na ich rosnące – i rzadko realistyczne – oczekiwania⁴. Parafrazując znane powiedzenie Churchilla, demokracja tego typu to najbardziej rozpowszechniony i najmniej wadliwy spośród znanych systemów rządzenia. Tak więc nie należy go traktować jedynie jako preferowanej opcji, wyniku społecznego wyboru, lecz także jako owoc historycznie ukształtowanego, kulturowo i politycznie uwarunkowanego rozwoju społecznego.

Demokracja przedstawicielsko-elitarna, jak podkreślali jej zwolennicy i krytycy, spełnia podstawowe (minimalne) wymogi demokracji⁵. Realizuje zasadę „ludowładztwa” w sposób reprezentacyjno-przywódczy, a więc poprzez traktowanie konkurencyjnych wyborów jako sposobu wyłaniania i legitymizacji (autoryzacji) rządu. Polega on na regularnej konkurencji, otwartej politycznej rywalizacji o zaufanie i głosy wyborców, na których oparty jest mandat-autoryzacja do sprawowania władzy państwowej. Model E podkreśla aktywną rolę elit politycznych w zdobywaniu zaufania i głosów obywateli oraz przypomina o niewielkim zakresie wyboru przez głosujących obywateli. Ściśle mówiąc, kandydaci na parlamentarzystów podlegają autoselekcji i „dają się wybrać” (jak to dosadnie określał Mosca), raczej niż są wybierani przez głosujących. Ci ostatni z kolei, wyrażają zaufanie (albo jego brak) i autoryzują (lub odrzucają) najbardziej skutecznych – to znaczy najbardziej atrakcyjnych i przekonujących – kandydatów do sprawowania władzy.

Wynikają z tego trzy ważne wnioski. Po pierwsze, wyborcy nie tyle wybierają, co autoryzują władze samoselekcjonowanych elit, a jednocześnie zyskując status i godność namaszczonej władze, godność jurora-suwerena. Owo poczucie godności wyborcy w modelu E jest dużo ważniejsze niż, praktycznie niewielki, zakres jego władzy. Po drugie, autoryzacja wyborcza jest szeroka – ograniczona jedynie prawnie i czasowo – a tym samym szeroka jest autonomia rządzących. Co prawda, kandydaci zawsze składają obietnice wyborcze, ale obietnice te są mało zobowiązujące, bowiem spełnienie ich uzależnione jest od nieprzewidywalnych warunków, złamanie zaś jest piętnowane, ale nie unieważnia mandatu. Tak więc autoryzowane wyborczo elity mają szeroką autonomię – i oczekują, by wyborcy to uszanowali. Po trzecie, tak szeroka autonomia

---

⁴ P. Norris, *Democratic Deficit*.

⁵ J. Schumpeter, *Capitalism, Socialism and Democracy*, rozdz. 13; A. Przeworski *Minimalist conception of democracy*, s. 23; A. Körösiényi, *Political Representation in Leader Democracy, Government and Opposition*, ss. 360-363.

bynajmniej nie oznacza „obojętności”, „wyobcowania” czy „arbitralności” władzy. Zasada demokratycznej odpowiedzialności elit realizowana jest poprzez Friedrichowskie rozliczeniowe cykle wyborcze. Rozliczanie rządzących następuje w kolejnej rundzie wyborów, kiedy wyborcy oceniają ogólne efekty rządzenia – i głosują, kierując się tą oceną. Tego rodzaju okresowe rozliczenia – a nie ciągłe naciski na rządzących i ingerencje w sprawowanie władzy – wzmacniają więź wyborczą oraz realizują zasadę demokratycznej reprezentacji i publicznej odpowiedzialności.

Wynika z tego także, że mandaty-autoryzacje są w istocie umową społeczną, podziałem ról, norm i oczekiwań. Rządzący (elity władzy) uzyskują mandaty-autoryzacje, a także autonomię dotyczącą realizacji swoich pomysłów, rządzeni uzyskują odpowiedzialny rząd, a więc:

- I. regularne decyzje, bez których nie może funkcjonować państwowa maszyna,
- II. uregulowany wpływ na skład politycznego przywództwa (okresowe wybory).

Obdarzone konkurencyjnie zdobytym mandatem elity oczekują szacunku dla tej niepisanej umowy, a tym samym dla demokratycznie autoryzowanych władz, natomiast obywatele oczekują kompetentnego i skutecznego sprawowania władzy – oczywiście w ramach prawa, mandatu-autoryzacji oraz wyborczych zobowiązań.

Model przedstawicielsko-elitarny (E) artykułuje te wzajemne oczekiwania w sposób odmienny od rywali. Podkreśla wagę autonomii jako warunku publicznej odpowiedzialności władz. Naciski wywierane na rząd, czy też polityczne interwencje pomiędzy wyborami, osłabiają odpowiedzialność. Rządy podejmujące decyzje pod presją (zwykle partykularnych) grup interesu czy obywatelskich inicjatyw nie mogą być pociągane do odpowiedzialności za konsekwencje takich wymuszonych decyzji – nie mogą być rozliczone z decyzji, których nie byli autorami.

Stawia to model E w pewnej sprzeczności z pozostałymi. Ten pierwszy, jest sceptyczny wobec możliwości konsensualnego sprawowania władzy i demokratyczności partykularnych nacisków. Sugeruje rozwiązywanie konfliktów poprzez regularne użycie prerogatyw władzy oraz przypomina, że naczelną cnotą obywatelską jest szacunek dla demokratycznie autoryzowanych władz. Pozostałe modele zakładają, że władza sprawowana jest oddolnie, konsensus jest zawsze do osiągnięcia oraz sugerują, by budować go poprzez szeroką konsultację, publiczną deliberację i agregację zadań, niezależnie od kosztów i konsekwencji.

Model demokracji uczestniczącej jest bardziej idealistyczny niż jego neoklasyyczny odpowiednik. Zakłada władzę samorządu, a więc brak podziału na rządzących i rządzonych. Ci pierwsi są jedynie wyrazicielami opinii tych drugich, a właściwie konsensusu, który budują w trakcie publicznych debat i konsultacji. Im bardziej są uwrażliwieni na głosy rządzonych i im skuteczniej budują konsensus, tym lepiej spełniają swoją modelową, demokratyczną rolę. Zwalnia to elity z odpowiedzialności za decyzje, bowiem te ostatnie są wynikiem publicznej deliberacji i konsultacyjnych plebiscytów. Za to uprawnia i nobilituje obywatela – lecz jednocześnie wymaga od niego ogromnej wiedzy obywatelskiej, kompetencji i ciągłego zaangażowania. Wszystkie te oczekiwania stoją w sprzeczności z wymaganiami modelu reprezentacyjno-elitarnego.

Reprezentacyjno-elitarny charakter współczesnej demokracji jest coraz częściej dostrzegany i akceptowany. Tę powszechną akceptację komplikuje i utrudnia przesunięcie wewnątrz demokracji elit – od demokracji partyjnej w kierunku demokracji przywódczej.

Ewolucja współczesnej demokracji elit

Historyczne przesunięcie kierunku demokracji przywódczej jest wynikiem trzech ważnych procesów społeczno-politycznych:

- kryzysu partii politycznych spowodowanego głównie ich oderwaniem (*dealignment*) od struktury społecznej, co wyraża się spadkiem liczebności, poparcia, zaufania itp.,
- rosnącego wpływu mass mediów – szczególnie elektronicznych mediów obrazowych (TV) i społecznych (Twitter) – na kształtowanie opinii społecznej i preferencji wyborczych,
- pojawienia się na scenie politycznej wybitnych przywódców-reformatorów, takich jak Margaret Thatcher, Ronald Reagan czy Tony Blair, którzy zrewolucjonizowali demokratyczny sposób rządzenia.

Przejawem tych zmian był wzrost wagi charyzmy i wizerunku medialnego w politycznej konkurencji, scentralizowanie władzy w rękach grup przywódczych i jej przesunięcie z partyjnych dyrektoriatów w kierunku popularnych i atrakcyjnych medialnie liderów. Rezultatem zmian jest stopniowa ekspansja nowej wersji demokracji elit – demokracji przywódczej⁶.

---

⁶ A. Körösényi, *op. cit.*; J. Pakulski, J. Higley *Towards Leader Democracy?*; J. Pakulski, A. Körösényi *Toward Leader Democracy*.

Współczesna demokracja elit przyznaje szczególną rolę przywódcom-wizjonerom. Są oni widziani jako osoby godne zaufania, kreatorzy innowacji i mobilizatorzy społecznych działań. Natomiast partyjne koterie, konformistyczni biurokraci, oportunistyczni deputowani, eksperci czy też celebryci, pełnią rolę podrzędną. Ich dominacja prowadzi do kryzysów. Współczesna demokracja stopniowo akceptuje przywództwo – nie jako zagrożenie (wodzostwo), lecz jako istotny element demokratycznego sprawowania władzy.

Taka ewolucja rodzi zaniepokojenie zarówno wśród zwolenników demokracji przedstawicielskiej, jak i uczestniczącej. Jawi się ona jako sprzeczna nie tylko z oczekiwaniami, ale wręcz z zasadami demokracji, kojarzącymi silne przywództwo z autokracją. Rodzi (nieuzasadnione) lęki i podejrzenia o zmierch lub słabnięcie demokracji⁷. Przede wszystkim zaś rodzi nieporozumienia i problemy.

Nieporozumienia i problemy

Dla zwolenników modelu przedstawicielsko-elitarnego rosnąca rola przywódców – traktowanych jako depozytary publicznego zaufania i twórcy wyborczych mandatów – nie oznacza ani zwycięstwa kultu wodzowskiego, ani postępującej autokracji. Nie ma wiele wspólnego z triumfami despotów typu Stalin, Hitler czy Mao. W modelu demokracji przywódczej – przypomnijmy – liderzy współrządzą, a więc dzielą władzę z pozostałymi członkami elit, są odpowiedzialni za swe posunięcia i rozliczani regularnie z efektów działań i, co najważniejsze, regularnie konkurują o władzę, a właściwie jej autoryzację, w wolnych i otwartych wyborach. Te cechy odróżniają przywódców demokratycznych, takich jak Mandela, od autokratów, takich jak Mugabe.

Demokracja przywódcza wymaga szacunku dla władz i racjonalnego podporządkowania demokratycznie wyłonionym rządcom, a nie ślepego posłuszeństwa wobec „wodza”. Taki etos nie może być mylony z politycznym kwietyzmem, konformizmem czy poddańczym serwilizmem. Zarówno odpowiedzialność rządzących, którą wymuszają konkurencyjne wybory, jak i swoboda rządzonych w krytykowaniu władz, gwarantowana przez prawo i konwencje, są niezbędnymi warunkami funkcjonowania demokracji przywódczej. Natomiast opór wobec władz zarezerwowany jest dla sytuacji wyjątkowych, takich jak powstają na skutek przekraczania mandatu, łamania praw (korupcja) i ignorowania podstawowych zobowiązań.

---

⁷ Np. C. Crouch *Post-Democracy*, Hermet *L'Hiver de la Democratie*.

Podsumujmy tę część rozważań. Model demokracji przywódczej przedstawia nowoczesny system rządzenia w sposób realistyczny, jako władzę sprawowaną przez elity i nieuchronnie skoncentrowaną wokół politycznych centrów przywódczych. Główną zaletą tej władzy – i głównym kryterium jej oceny – jest zdolność do skutecznego rządzenia, skutecznego stawiania czoła wyzwaniom: kryzysom gospodarczym, najazdom, terrorystycznym zagrożeniom, klęskom naturalnym czy też falom patologii społecznych. Od skutecznej władzy oczekuje się przede wszystkim sprawności decyzyjnej, a także realizacji głównych oczekiwań: rosnącego dobrobytu, bezpieczeństwa, stabilności i poczucia godności (dumy obywatelskiej). Demokratyczny charakter tej władzy jest równie ważny, jak jej efektywność. Zapewniają go trzy procesy: autentyczna konkurencja wyborcza o pozycje przywódcze (mandat-autoryzacja), raczej przejrzystość niż jawność rządzenia, która pozwala wyborcom oceniać politykę rządu, oraz odpowiedzialność rządzących wynikająca z konieczności reelekcji, a tym samym możliwość potwierdzenia lub wycofania publicznego mandatu-autoryzacji. Kiedy konkurenci polityczni są eliminowani, zastraszeni lub kneblowani (jak w wypadku dzisiejszej Rosji), kiedy strategie polityczne kształtowane są w sposób ukryty (jak na Ukrainie za rządów Janukowycza), kiedy elita władzy unieвозмоżliwia przeprowadzenie jakiegokolwiek wyborczego testu (jak na Białorusi czy w Egipcie), niknie demokracja⁸.

Sama rozbieżność pomiędzy świadomością społeczną, zdominowaną przez modele U i P, a rzeczywistością, którą odzwierciedla model E, nie jest problemem, nie musi rodzić napięcie i dysfunkcji. Staje się problemem jedynie wtedy, kiedy powszechne wyobrażenia rodzą normy, zachowania i oczekiwania sprzeczne z tymi, jakie dyktują wymogi rzeczywistości. Z tej sprzeczności wynikają główne problemy w diagnozie i ocenie współczesnej demokracji.

Diagnozy zmierzchu demokracji („post-demokracji”⁹) myślą erozje demokracji ze zmianą jej charakteru. Krytycy przywódców politycznych często myślą silne i skuteczne przywództwo z zagrożeniem demokracji, z pełną autokracją. Za główną wadę demokracji uważają niedostatek uczestnictwa, a nie brak skutecznego przywództwa czy niekompetencję elit. Takie błędy oceny wynikają z nierealistycznych założeń i ocen współczesnej demokracji. Co gorsza, ten brak realizmu owocuje także dysfunkcjonalnymi normami i popularyzowanymi

⁸ Nie oznacza to bynajmniej, że władza w takich społeczeństwach jest sprawowana nieskutecznie lub niekompetentnie. Chiny są przykładem skutecznej i kompetentnej władzy sprawowanej w sposób niedemokratyczny.

Jakość (skuteczność) i demokratyczny charakter rządów to dwie różne sprawy.

⁹ Np. C. Crouch, *op. cit.*

wzorami zachowań. Tak na przykład model deliberacyjno-uczestniczący sugeruje systematyczne ograniczanie autonomii – a tym samym odpowiedzialności – rządzących poprzez żądania ciągłych konsultacji¹⁰. Można powiedzieć, że zachęcają one do rządzenia państwem przez nieustające konsultacje i plebiscyty – co grozi paraliżem decyzyjnym. Model pluralistyczno-przedstawicielski (P), z kolei, redukuje rolę przedstawiciela do roli deputowanego, który nie tyle rządzi, co odgaduje i realizuje preferencje przeciętnego wyborcy (*median voter*)¹¹. Zachęca to zarówno do populizmu, jak i oportunistu, a przede wszystkim piętnuje silne przywództwo jako przejaw autokracji. Od rządzących wymaga się nie aktywnej przywódczej inicjatywy i przedsiębiorczości, lecz oportunistycznego ukierunkowania na „średniaka”, wiernego i biernego odtwarzania preferencji głosujących. Od rządzonych z kolei oczekuje się partykularystycznej maksymalizacji żądań. Stwarza to samowzmacniającą się spiralę kryzysu – nie tyle kryzysu demokracji, co kryzysu wynikającego z rozpowszechnionych demokratycznych iluzji, z rozbieżności pomiędzy rzeczywistością a jej popularnymi wzorcami-modelami. ■

¹⁰ Należy przypomnieć, że takie konsultacje są uzasadnione i zgodne z modelem E na szczeblu lokalnym.

¹¹ Jak łatwo odgadnąć, jest to kopia neoklasycznego (stad nazwa) modelu zrównoważonego rynku, w którym konsumenci są w pełni świadomi swych preferencji konsumpcyjnych (popyt), a producenci zgadują te preferencje i realizują je poprzez produkcję (podaż). Mechanizm wyborczej konkurencji jest tutaj ekwiwalentem rynku pozwalającego równoważyć kolektywne preferencje (przeciętnego wyborcy) z kolektywnymi decyzjami programowymi polityków. Patrz A. Downs, *An Economic Theory of Democracy*.

Bibliografia

- Bessette Joseph, *The Mild Voice of Reason: Deliberative Democracy & American National Government*, University of Chicago Press, Chicago 1994.
- Crouch Colin, *Post-Democracy*, Polity Press, Cambridge 2004.
- Dahl Robert, *Polyarchy. Participation and Opposition*, Yale University Press, New Haven, London 1971.
- Dahl Robert, *Democracy and its Critics*, Yale University Press, New Haven, London 1989.
- Dahl Robert, *A Democratic Paradox?*, „Political Science Quarterly” 15(1): 35–40, 2000.
- Dahl Robert, *Who Governs? Democracy and Power in an American City*, Yale University Press, New Haven 1961.
- Downs Anthony, *An Economic Theory of Democracy*, Harper and Row, New York 1957.
- Dryzek John S., *Deliberative Democracy and Beyond: Liberals, Critics, Contestations*: Oxford University Press, Oxford 2000.
- Dryzek John S., *Deliberative Global Politics: Discourse and Democracy in a Divided World*, Polity Press, Cambridge 2006.
- Hermet Guy, *L'Hiver de la Democratie*, Armand Colin, Paris 2007.
- Körösényi András, *Political Representation in Leader Democracy*. „Government and Opposition”, 40(3): 358–78, 2005.
- Norris Pippa, *Democratic Deficit*, Cambridge University Press, Cambridge 2011.
- Pakulski Jan, Higley John, *Towards Leader Democracy?*, [w:] Paul t'Hart and John Uhr (eds.), *Public Leadership: Perspectives and Practices*, ANU E-Press, Canberra 2008. Online: http://epress.anu.edu.au/anzsog/public_leadership/mobile_devices/ch04.html. Accessed March 2011.
- Pakulski Jan, Körösényi Andras, *Toward Leader Democracy*, Anthem Press, New York, London 2012.
- Przeworski Adam, *Minimalist conception of democracy: A defence*, [w:] Shapiro Ian, Casiano Hacker–Cordón (eds), *Democracy's Value*, Cambridge University, Cambridge.
- Sartori Giovanni, *The Theory of Democracy Revisited, Part I, The Contemporary Debate*, Chatham House Publishers Chatham, NJ 1987.
- Schumpeter Joseph, *Capitalism, Socialism and Democracy*, Harper, New York 1943.
- Weber Max, *Economy and Society*, University of California Press, Berkeley 1978.

AUTORZY TEKSTÓW

HANA CERVINKOVA – antropolog i pedagog, profesor nadzwyczajny Dolnośląskiej Szkoły Wyższej (Wydział Nauk Pedagogicznych) we Wrocławiu i pracownik badawczy Instytutu Etnologii Czeskiej Akademii Nauk w Pradze. Jest założycielką i dyrektorem Międzynarodowego Instytutu Studiów nad Kulturą i Edukacją w DSW, autorką książek i artykułów naukowych na temat transformacji ustrojowej, antropologii miasta, teorii feministycznej, antropologii zaangażowanej i badań w działaniu. e-mail: hana@post.pl

ELŻBIETA HAŁAS – profesor tytularny nauk humanistycznych, socjolog. Od 2003 roku pracuje na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie kieruje Zakładem Socjologii Kultury w Instytucie Socjologii. Jej zainteresowania obejmują teorię kultury, socjologię kulturową, mikrosocjologię i socjologię jednostki, socjologię teoretyczną i historię socjologii. Prowadzi badania nad symbolizmem społecznym, polityką symboliczną i pamięcią kulturową. W ostatnich latach opublikowała m.in. takie książki, jak: *Towards the World's Culture Society. Florian Znaniecki's Culturalism* (2010); *Symbole i społeczeństwo. Szkice z socjologii interpretacyjnej* (2007) i, jako redaktor, monografię zbiorową *Kultura jako pamięć. Posttradycyjalne znaczenie przeszłości* (2012). Redaguje serię książkową „Studies in Sociology: Symbols, Theory and Society” (Peter Lang). e-mail: ehalas@uw.edu.pl

LESZEK JESIEŃ – doktor habilitowany nauk społecznych Polskiej Akademii Nauk oraz doktor nauk politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Profesor nadzwyczajny w Collegium Civitas i kierownik Instytutu Stosunków Międzynarodowych i Zrównoważonego Rozwoju. Zainteresowania: instytucje, polityki i ewolucja Unii Europejskiej. Najnowsze książki: *European Union Presidency. Institutionalized Procedure of Political Leadership* (2011, 2013); *20 Years after the collapse of communism: expectations, achievements and disillusion of 1989* (red., z N. Hayoz, D. Koleva, 2011); *Kontynuacja i zmiana. Polityki europejskie wybranych państw członkowskich UE* (red., 2008, 2012); *The EU policies in the making* (2010). e-mail: leszek.jesien@gmail.com

LESZEK KORPOROWICZ – Absolwent Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. Pracownik naukowy w Instytucie Studiów Międzykulturowych Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Współzałożyciel i pierwszy prezes Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego, obecnie prezes honorowy PTE, członek pierwszej kadencji Państwowej Komisji Akredytacyjnej, obecnie ekspert Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Współzałożyciel Ukrainko-Polskiego Centrum Studiów Europejskich w Kijowie, organizator seminariów i międzynarodowych programów badawczych i wydawniczych, w tym Jagiellońskich Studiów Kulturowych. W latach 2000-2009 prorektor Szkoły Wyższej im. Bogdana Jasińskiego. W latach dziewięćdziesiątych uczestnik i przewodniczący zespołów ewaluacyjnych programów PHARE przy Ministerstwie Edukacji Narodowej. Ekspert Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w okresie tworzenia i wdrażania programów ewaluacji, w latach 2002-2004 przedstawiciel MEN w OECD (*Education Committee*). Członek Zespołu Ewaluacyjnego Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013, kierownik wielu programów badawczych, wykładowca i współorganizator studiów podyplomowych w dziedzinie ewaluacji, autor kilkudziesięciu artykułów i książek naukowych z obszaru studiów kulturowych i badań ewaluacyjnych, jak: *Ewaluacja w edukacji*, ale także w dziedzinie socjologii kultury (m.in. *Tworzenie sensu. Język, kultura, komunikacja, Osobowość i komunikacja w społeczeństwie transformacji, Socjologia*

kulturowa). Od kilku lat prowadzi prace nad metodologicznymi i aksjologicznymi podstawami edukacji, ewaluacji i komunikacji międzykulturowej. e-mail: leszek.korporowicz@poczta.onet.pl

EWA KOZŁOWSKA – fotograficzka, autorka zdjęć wyróżnianych w kraju i zagranicą, m.in. w Paryskim Salonie Fotografii, zrealizowała projekt Kulturowa mapa Olecka, autorka albumu „Portrety mieszkańców Olecka”. e-mail: jan.pakulski@utas.edu.au

PIOTR ŁACIŃSKI – adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych i Zrównoważonego Rozwoju Collegium Civitas, politolog. Autor książki *Peru między populizmem a liberalizmem* (Warszawa 2006), redaktor naukowy prac zbiorowych oraz autor rozdziałów w pracach zbiorowych i artykułów w czasopiśmie naukowych dotyczących stosunków międzynarodowych w Ameryce Łacińskiej i systemów politycznych państw latynoamerykańskich. Odbił kilka podróży studyjno-badawczych do Ameryki Łacińskiej – na Kubę, do Peru, Wenezueli, Kolumbii, Meksyku. Zainteresowania badawcze: systemy polityczne państw latynoamerykańskich oraz przywództwo polityczne i stosunki międzynarodowe w Ameryce Łacińskiej. e-mail: piotr-lacinski@wp.pl

WOJCIECH ŁUKOWSKI – socjolog i politolog w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego i w Ośrodku Badań nad Migracjami UW, autor i współautor książek poświęconych problemom lokalnym i regionalnym oraz migracjom, w 2013 roku otrzymał tytuł Pasjonat Przepisanych Północy. e-mail: w.lukowski@uw.edu.pl

BARBARA MARKOWSKA – adiunkt w Katedrze Socjologii Collegium Civitas, ukończyła studia doktoranckie w Szkole Nauk Społecznych przy Instytucie Filozofii i Socjologii PAN, gdzie obroniła doktorat dotyczący politycznych i etycznych konsekwencji poststrukturalizmu. Obecnie zajmuje się teorią i historią idei nowoczesności, socjologią kultury i pamięci, teorią krytyczną i jej politycznymi konsekwencjami. Członek redakcji „Zoon Politikon”. e-mail: barbara.markowska@collegium.edu.pl

STANISŁAW MOCEK – socjolog, politolog i medioznawca, rektor Collegium Civitas, od 1990 do 2014 r. w Instytucie Studiów Politycznych PAN. Stypendysta Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej, laureat nagrody im. Karla Poppera. W latach 90-tych członek redakcji pism „Politicus” i „Polis. O sztuce życia publicznego”, obecnie redaktor naczelny kwartalnika „Animacja Życia Publicznego” oraz rocznika naukowego „Zoon Politikon”. Zajmuje się zagadnieniami relacji między mediami a różnymi sferami życia publicznego, elit dziennikarskich, etyki politycznej i elit życia publicznego, animacji i partycypacji życia publicznego. Redaktor naukowy pracy zbiorowej *Dziennikarstwo, media, społeczeństwo* (2005) oraz *Terroryzm w medialnym obrazie świata* (razem z K. Liedelem, 2010) i autor książek *Moralne podstawy życia politycznego* (1997) i *Dziennikarze po komunizmie. Elita mediów w świetle badań społecznych* (2006). Publikował m.in. w „Kulturze i Społeczeństwie”, „Studiach Politycznych”, „Dziejach Najnowszych”, „Kulturze Współczesnej”. e-mail: stanislaw.mocek@collegium.edu.pl

MAREK OKÓLSKI – demograf, profesor w Katedrze Socjologii Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej. Dyrektor Ośrodka Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego. Przewodniczący Komitetu Badań nad Migracjami PAN. Autor ponad 400 publikacji naukowych, w tym monografii *Demografia zmiany społecznej* (2005) oraz *Demografia. Współczesne zjawiska i teorie* (2012; wspólnie z Agnieszką Fihel). e-mail: moko@uw.edu.pl

JAN PAKULSKI – socjolog, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego i Australian National University. Mieszka w Australii od 1975 roku i jest profesorem socjologii na Uniwersytecie Tasmańskim oraz autorem ponad 120 prac naukowych. Jego ostatnie książki to: *Globalising Inequality* oraz *Toward Leader Democracy* (z Andrasem Körösnym). e-mail: jan.pakulski@utas.edu.au

ARKADIUSZ TOMASZEWSKI – absolwent Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego (2001), Podyplomowego Studium Wiedzy o Krajach Rozwijających się Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW (2009) oraz Podyplomowego Studium: Development Cooperation Policy and Management SWPS (2011, we współpracy z Global Development Research Group i Norwegian Institute of International Affairs). Stypendysta Rządu RP na Uniwersytetach w Hanoi (2009) i Sanie (2006/2007). Słuchacz Programu Doktorskiego Collegium Civitas. e-mail: arktom@wp.pl

SUMMARY

HANA CERVINKOVA, *Towards Public Spaces for Participatory Democratic Education*

In this text I consider the possibility of supporting democratic participation through education under the conditions of late industrialism/neoliberalism. I build on the political thought of Hannah Arendt as it is elaborated in the work of contemporary sociologists from New School for Social Research (E. Matynia, J. Goldfarb), which I link with my work in engaged anthropology and democratic pedagogy. I draw inspiration from the writing of the American anthropologist K. Fortun and the tradition of educational action research and action and activist anthropology (P. Lipman) and propose methodological approach which I conceptualize as the creation of public spaces for collaborative deliberation and action for the cultivation of participatory democratic citizenship.

ELŻBIETA HAŁAS, *Education and Democratic Culture. The Outline Znaniecki's Views*

The article outlines the issues of sociology of education presented in Florian Znaniecki's legacy, in connection with this classic's sociology of politics. It shows Znaniecki's conception of a democracy based on the principle of equilibrium between individualism and cooperation, as well as the significance of leadership and followership. These conceptions, together with studies on education and social change, make Znaniecki one of the first representatives of sociology of citizenship. The article sheds light upon the study entitled „Education and Social Change”, which Znaniecki conducted in Teachers College, Columbia University, as well as one of his reports, „Education for Democracy”, the Polish translation of which appears for the first time in the Zoon Politikon.

LESZEK JESIEŃ, *The European Union Energy Governance – the Challenge of Institutionalism*

The article delivers an outline of the governance of the energy public policy in the European Union. It sets it in the context of one of the most contemporary valid theory of European integration – historical institutionalism. The multi-layered, sophisticated institutional structures of the energy policy constantly grow. They do not result, however, in an effectively operating energy policy, which undermines their legitimacy. The institutionalism of the energy policy as it has been so far practiced do not seem to work.

LESZEK KORPOROWICZ, *The Need for Intercultural Evaluation*

Increasing role of international cooperations in the time of contemporary globalization leads to increasing number of international programs. Each type of these activities needs professional evaluation that recalls to methodology of comparative studies and standardizes a process of valuing. Undirect effect of the process unifies the system of values and makes evaluation process insensitive for cultural differences, and what is more important, social subjectivity, dignity and distinctness of particular groups and their identity. Evaluation process becomes a hidden practice of exclusion and in effect, reproduction of dominant system of thinking in dominant system of cultural and political power. Intercultural evaluation tries to change such methods of implicate, invisible strategy of political control and elucidate the impact of these practices by discovering a meaning and functional differences in local systems of values as a background for participatory and democratic evaluation.

EWA KOZŁOWSKA, WOJCIECH ŁUKOWSKI, *How to Study Social Change in Small Towns? An Attempt to Formulate the Research Assumptions*

The aim of this article is to define the ontological and methodological assumptions of the study of social change in a small town, which correspond to processes of both scuffing clear territorial boundaries of small towns, as well as the activity of the inhabitants on the Internet. A small town

SUMMARY

is regarded as a kind of laboratory of social change for a more universal character. The basis of the analysis is the concept of figuration of Norbert Elias, which in conjunction with the concepts of social change has led to an adequate diagnosis of the changes taking place in a small town at the beginning of the XXI century.

PIOTR ŁACIŃSKI, *Participatory Democracy as a Tool for Social and Political Change in Latin America*

After the democratic transformation, Latin America is a region where the model of liberal representative democracy is questioned. Maybe the antidote for its weaknesses are different mechanisms of participatory democracy, in this region in a context of searching for ways to modernize and socio-political change. I'll take the two cases: the participatory budgeting in Brazil, and the mechanisms of participatory democracy in Venezuela. I conclude that the mechanisms of participatory democracy can serve social change, such as incorporating so far excluded sectors of society in the decision making process (as in the case of participatory budgeting in Brazil). They can also provide a social base of support for radical political projects (as in the case of a new political system in Venezuela).

BARBARA MARKOWSKA, *Change without Progress or the Unfinished End of the Social: Latour-Tarde*

Bruno Latour in his recent works on *Actor-Network Theory* often recalls the figure of Gabriel Tarde, forgotten classics of sociology, claiming that he can become a patron of social theory alternative to the dominant paradigm. Tarde was a visionary whose assumptions and insights on the nature of the social now in the era of network society and cognitive capitalism can find empirical confirmation. This new kind of reality being a network of connections between heterogeneous (human and non-human) elements Latour called "collectivity" rather than society. He points out an analogy between the change in the wording and the old dispute turned between Tarde and Durkheim at the moment of the constitution of sociology as a science. This article would like to approach this perspective, which allows by translation work, to place slightly different questions about the social change going beyond the traditional sociological paradigm.

MAREK OKÓLSKI, *The Demographic Aging: Destiny of Modern Society*

Modernisation brought about profound changes in the biological reproduction of population, namely a strong and long-lasting decline of mortality and fertility. The basic changes took from several decades to more than one hundred years. Initially, when young people predominated over the elderly, that phenomenon led to an increase in the share of children in the total population. In the middle of those changes, however, opposite tendency emerged – an increase in the share of the elderly. In the course of time the ageing of population accelerates and lasts by few decades longer than the basic changes of mortality and fertility. Finally, an "old" age structure is being established, characterised by prevalence of the elderly over the children. This is an unavoidable effect of demographic changes in all modern societies, which confronts those societies with a great civilisational challenge.

JAN PAKULSKI, *Problems with Modern Democracy*

There is a wide disparity between popular images of democracy – which approximate the well known and predominantly normative models of deliberative-participatory and (neo-classical) pluralist-representative democracy – and the actual democratic practices and power relations. The latter approximate closely the representative-elitist model of democracy ('elite democracy'), as outlined by Weber and Schumpeter and as elaborated by contemporary elite scholars and students of 'leader democracy'. This disparity between popular image and actual practice causes numerous confusions, as well as political disfunctions, especially the false political norms and expectations.

ARKADIUSZ TOMASZEWSKI, *Dżamahirijja: Conflict between the Project and the Reality*

The coup d'état which occurred on 1st of September 1969 and was led by Muammar al-Qaddafi started a forty-two years long social and political experiment. After the coup Al-Qaddafi in just a few years consolidated his dominant power inside the circle of young military officers and began social, political and economical revolution. It is him who created the Third Universal Theory presented in the "Green Book" and coined a socio-political system which is known as "Jamahiriya". Al-Qaddafi's project depicts the tension between model of changes and the real changes, between what "should be" and what in fact there "is". Project designers, like Al-Qaddafi himself, usually aspire to eliminate all unpredictable social processes from the project. The main tool used for this purpose is the formal social control which substitutes the informal one. The emerging question is: Why the results of project implementations differ from the project itself?

INFORMACJE DLA AUTORÓW „ZOON POLITIKON”

Prosimy o przesyłanie materiałów na adres Redakcji lub drogą e-mailową (zoonpolitikon@collegium.edu.pl)

Wszystkie teksty recenzujemy zgodnie z następującymi zasadami:

- każda publikacja jest oceniana przez recenzentów wewnętrznych, czyli Redakcję pisma oraz przez jednego recenzenta zewnętrznego,
- redakcja przeprowadza wstępną kwalifikację otrzymanych tekstów. Z artykułów/recenzji zaakceptowanych do dalszego etapu usuwa się imię i nazwisko autora oraz inne elementy pozwalające ustalić jego tożsamość. Tak przygotowany artykuł/recenzję Redakcja wysyła recenzentowi zewnętrznemu wraz z formularzem oceny,
- recenzent zewnętrzny ocenia artykuł/recenzję, wpisując na opracowanym przez Redakcję formularzu, czy dany artykuł/recenzję można publikować bez zmian, publikować po zmianach lub należy odrzucić,
- nazwiska recenzentów poszczególnych publikacji nie są ujawniane,
- informujemy również, że od początku istnienia „Zoon Politikon” przestrzegamy fundamentalnych standardów dotyczących rzetelności oraz uczciwości naukowej. Zarazem autor przysyłając tekst do Redakcji oświadcza, że praca jest jego własnym dziełem i nie była dotąd nigdzie publikowana w całości, inne pisma nie rozważają jej druku w czasie prowadzenia przez redakcję „Zoon Politikon” procedury kwalifikacyjnej, a jeśli była wcześniej publikowana w częściach to taka adnotacja powinna pojawić się na początku tekstu.

INSTRUKCJA PRZYGOTOWANIA ARTYKUŁU BĄDŹ RECENZJI:

- artykuły nie powinny przekraczać 40 tysięcy znaków, a recenzje 20 tysięcy znaków,
- prosimy o dołączenie informacji o autorze, która nie przekracza 400 znaków, (imię, nazwisko, adres domowy, lub adres instytucji, kontakt mailowy, zainteresowania naukowe), a także o dołączenie streszczenia w j. polskim i j. angielskim (maksimum po 1000 znaków każde),
- przygotowanie materiału przy użyciu edytora tekstu (preferowany edytor Word, rozszerzenie doc. lub docx.),
- czcionka Times New Roman, wielkość liter w tekście: 12, odstęp: 1,5, marginesy: 2,5,
- przypisy klasyczne, na dole strony.

Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych

Powołanie Centrum jest wynikiem partnerskiej współpracy Collegium Civitas i Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL.

Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych jest ośrodkiem naukowo-edukacyjnym i ekspercko-analitycznym, tworzącym idee i innowacyjne rozwiązania problemów w zakresie polityk publicznych, dotyczących szeroko pojętego rozwoju społeczności lokalnych. Swoją misję Centrum realizuje poprzez partnerską współpracę środowiska naukowego i praktyków życia społecznego opierającą się o stałe badanie, analizy, przedsięwzięcia edukacyjne i kontakt ze społecznościami lokalnymi na terenie Polski i Europy.

Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych ma na celu:

- pogłębianie wiedzy o zjawiskach życia obywatelskiego, społecznego i kulturowego poprzez prowadzenie studiów nad warunkami integracji i rozwoju społeczności lokalnych, przeciwdziałania wykluczeniu i marginalizacji społecznej,
- prowadzenie interdyscyplinarnych badań, dotyczących problematyki zrównoważonego rozwoju lokalnego i rozwoju społeczności lokalnych,
- oddziaływanie na kształt lokalnych, regionalnych i krajowych polityk społecznych poprzez przygotowywanie diagnoz, ekspertyz i analiz,
- rozwijanie i promowanie metodologii badań jakościowych i partycypacyjnych, a w szczególności „badań w działaniu”,
- poszukiwanie społeczno-edukacyjnych metod i narzędzi rozwijania kapitału społecznego, kulturowego i ludzkiego, ukierunkowanych na pobudzanie rozwoju i przedsiębiorczości obywateli, środowisk i wspólnot lokalnych,
- występowanie o granty i realizację projektów o charakterze naukowo-badawczym i dydaktycznym oraz upowszechnianie wyników badań w powyższym zakresie oraz podejmowanie inicjatyw edukacyjnych, w szczególności w zakresie zarządzania rozwojem społeczności lokalnych, animacji kultury i inicjatyw lokalnych, animacji społecznej, lokalnych polityk publicznych,
- prowadzenie współpracy i wymiany międzynarodowej ze środowiskami i ośrodkami naukowymi zajmującymi się podobną problematyką,
- promowanie instytucji, programów i osób realizujących innowacyjne działania w obszarze lokalnych polityk publicznych, edukacyjnych i kulturalnych.

Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych realizuje swoje cele poprzez:

- systematyczne badania i studia podejmowane przez zespół stałych współpracowników i korespondentów, a także prace prowadzone w ramach stacji badawczych,
- opracowywanie i realizowanie okresowych projektów badawczych,
- przygotowywanie diagnoz, ekspertyz, analiz i raportów dotyczących wypranych zagadnień życia społecznego,
- wydawanie publikacji naukowych i metodycznych,
- wydawanie raportów, analiz i ekspertów w obszarze edukacji, polityk publicznych, edukacyjnej i kulturalnej
- organizowanie seminariów, konferencji, kongresów i staży naukowych,
- organizowanie wizyt studyjnych, wystaw, konkursów, spotkań autorskich i dyskusyjnych,
- prowadzenie strony internetowej,
- prowadzenie kształcenia, szczególnie w zakresie zarządzania rozwojem społeczności lokalnych, animacji kultury i inicjatyw lokalnych, animacji społecznej,
- współpracę z innymi organizacjami, uczelniami i instytucjami dla realizacji celów statutowych.

Rada Naukowa CBSiPL

Edmund Wnuk-Lipiński – Collegium Civitas

Ewa Nalewajko – Instytut Studiów Politycznych PAN

Stanisław Mocek – Collegium Civitas

Wojciech Łukowski – Uniwersytet Warszawski

Maria Mendel – Uniwersytet Gdański

Ewa Bobrowska – Uniwersytet Jagielloński

Andrzej Zybala – Collegium Civitas

Bohdan Skrzypczak – Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL

Katarzyna Iwińska – Collegium Civitas

Jacek Kucharzyk – Instytut Spraw Publicznych

**Decydujemy
Razem**

**Udział społeczności lokalnych
w podejmowaniu decyzji publicznych**

Zawartość rocznika naukowego „**Zoon Politikon**” nawiązuje do arystotelesowskiej tradycji myślenia o sprawach społecznych i życiu publicznym. Pismo łączy w sobie tematykę kluczowych kwestii podejmowanych podczas realizacji projektu „Decydujemy razem” oraz cyklicznych seminariów organizowanych przez Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych pod wspólnym tytułem „Teoria i praktyka lokalnych polityk publicznych”. Każdy kolejny numer rocznika poświęcony będzie teoretycznej, pogłębionej i naukowo poprawnej refleksji dotyczącej wybranych zagadnień aktywności publicznej.

„**Decydujemy razem**” to partnerski projekt systemowy, którego głównym celem jest rozwijanie silnych i aktywnych wspólnot w Polsce, poprzez wzmocnienie udziału obywateli w kreowaniu i wdrażaniu polityki publicznej w obszarach wybranych przez poszczególne samorządy: zatrudnienia, integracji społecznej, przedsiębiorczości lub zrównoważonego rozwoju.

W podejmowanych działaniach koncentrujemy się na wypracowaniu i upowszechnianiu mechanizmów współpracy administracji publicznej ze społecznościami lokalnymi, wykorzystując sprawdzoną metodę angażowania obywateli w sprawy publiczne, jaką jest animacja społeczna. Prowadzonym w projekcie działaniom towarzyszy refleksja naukowa.

Wyprodukowano z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju
PUBLIKACJA BEZPŁATNA

Partnerzy projektu:

INSTYTUT SPRAW
PUBLICZNYCH

Centrum Wspierania
Aktywności Lokalnej

FISE Fundacja
Inicjatyw
Społeczno
Ekonomicznych

Patronat medialny:

gazeta samorządu
i administracji

www.decdujemyrazem.pl

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

kontakt@decdujemyrazem.pl